

Mấy điều thu hoạch về TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỚI BÁO CHÍ VÀ NGƯỜI LÀM BÁO

Nhà báo HỮU THO

e hủ tịch Hồ Chí Minh, vị lãnh tụ thiên tài của cách mạng Việt Nam, cũng là người thầy lớn của báo chí cách mạng nước ta. Cuộc đời hoạt động cách mạng sôi động của Người luôn luôn gắn liền với hoạt động báo chí vì Người hiểu rất rõ ý kiến của F. Ăngghen: Đối với Đảng, nhất là đối với Đảng công nhân, thì việc lập ra tờ báo hàng ngày đầu tiên là cái mốc quan trọng để tiến lên phía trước... Báo hàng ngày là công cụ tuyên truyền, cổ động quần chúng không có gì thay thế được. Trong quá trình hoạt động cách mạng, Người đã sáng lập và tổ chức các báo *Le Paria*, *Thanh niên*, *Việt Nam độc lập*... Đặc biệt là báo *Thanh niên*, do Người sáng lập và biên tập nhiều số, ra số 1 ngày 21- 6 - 1925, là tờ báo đầu tiên truyền bá chủ nghĩa Mác - Lênin ở Việt Nam, góp phần huấn luyện cán bộ và hình thành tổ chức ĐCS Việt Nam, được coi là tờ báo mở đầu cho báo chí cách mạng nước ta. Người còn trực tiếp viết bài cho nhiều tờ báo của nước ngoài và trong nước. Khi đã giữ những trọng trách đứng đầu Đảng và Nhà nước, bận trăm công nghìn việc nhưng Người vẫn viết hơn một nghìn bài báo với nhiều bút danh khác nhau. Thực sự Người là người thầy của báo chí cách mạng Việt Nam, không chỉ thông qua những lời dạy của Người mà qua khối lượng đồ sộ các tác phẩm báo chí của Người.

Kỷ niệm 80 năm Ngày báo chí cách mạng Việt Nam trong dịp kỷ niệm 115 năm Ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh nhắc nhở chúng ta, những người làm báo Việt Nam thấm nhuần và thực hiện lời dạy của Người về báo chí cách mạng.

Chúng tôi, những người làm báo cháu con lớp sau, nhân dịp này, khi mà báo chí trong thời kỳ đổi mới phát triển rất phong phú, đa dạng, cũng muốn nói đến một vài ấn tượng sâu sắc trong những lời dạy của Người về báo chí và người làm báo, để tiếp tục rèn luyện, phát triển nghề nghiệp. Cũng chỉ dám nêu lên một vài cảm thụ chứ không có đủ điều kiện đánh giá một cách tổng quát tư tưởng của Người về báo chí và người làm báo.

1. Ngày nay, báo chí thời kỳ đổi mới đang phát triển phong phú, đa dạng. Trong sự phong phú, đa dạng đó, tiếp cận với nhiều quan điểm lý luận cũng như kinh nghiệm thực tiễn của báo chí thế giới, lúc này tôi lại nhớ đến lời dạy của Người ngay sau 30 năm bôn ba nước ngoài về nước hoạt động, ra tờ báo tiếng Việt đầu tiên ở trong nước. Lúc đó Người viết: "Chính trị phải làm chủ. Đường lối chính trị đúng thì những việc khác mới đúng được. Cho nên các báo chí nước ta đều phải có đường lối chính trị đúng"¹. Những dòng đó Người viết cách đây 64 năm, tôi nghĩ vẫn có ý nghĩa thời sự. Vấn đề quan trọng cần hiểu "chính trị" là gì? Tám năm sau, trong thư gửi lớp học báo chí Huỳnh Thúc Kháng, Người viết: "Nhiệm vụ của tờ báo là tuyên truyền, cổ động, huấn luyện, giáo dục và tổ chức dân chúng để đưa dân chúng đến *mục đích chung*"² (tác giả nhấn mạnh). Mục đích chung của nhân dân chính là vấn đề chính trị lớn nhất của dân tộc lúc đó là kháng chiến thành công, giữ vững độc lập dân tộc, thống nhất đất nước. Tại Đại hội lần thứ III Hội nhà báo Việt Nam năm 1962, Người nói: "Nhiệm

vụ của báo chí là phục vụ nhân dân, phục vụ cách mạng"³; đó là vấn đề chính trị bao trùm mục tiêu, nhiệm vụ của các tờ báo. Theo tôi hiểu, vấn đề chính trị bao trùm của báo chí chính là nhiệm vụ cách mạng trong từng thời kỳ, tức là "mục đích chung" của dân tộc lúc đó, suốt 30 năm trước năm 1975 là kháng chiến thắng lợi, thống nhất đất nước, và ngày nay là đại đoàn kết toàn dân tộc, tiếp tục đổi mới, thực hiện CNH, HĐH, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam XHCN, vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

Báo chí có vai trò đặc biệt là góp phần hình thành dư luận xã hội. Mà dư luận xã hội có ý nghĩa quan trọng trong đời sống xã hội, có thể góp sức thành công hoặc làm thất bại một chủ trương, chính sách. Trách nhiệm chính trị lớn nhất, bao trùm nhất của nhà báo cách mạng là góp phần "xây dựng dư luận xã hội lành mạnh, động viên quần chúng tích cực hoàn thành nhiệm vụ cách mạng" như Báo cáo chính trị Đại hội VI của Đảng, Đại hội mở đầu thời kỳ đổi mới toàn diện đã chỉ rõ. Theo tôi hiểu, đó là một vấn đề chính trị lớn khi nhìn vào hiệu quả báo chí trong lúc này.

2. Cũng có bạn đồng nghiệp nghĩ rằng vấn đề chính trị là vấn đề khô khan, phục tùng chính trị thì sẽ mất tự do của người cầm bút. Tôi không nghĩ như thế. Vấn đề chính trị của cách mạng thể hiện ý chí và nguyện vọng chính đáng của hàng chục triệu đồng bào, cho nên đảm bảo tự do của nhân dân trong đó có nhà báo; đồng thời cũng là những đề tài được nhân dân ưa thích.

Thử nhìn trong thực tiễn cách mạng cũng sẽ thấy như vậy:

Báo chí trong "12 ngày đêm chiến đấu chống B52 ở Hà Nội", và trong chiến dịch Hồ Chí Minh mùa Xuân 1975 thực sự rất hấp dẫn; người dân xếp hàng mua báo như mua gạo, mua thịt thời bao cấp, vì nó động tới sinh mệnh của cả dân tộc.

Báo chí phản ánh phong trào khoán sản phẩm trong nông nghiệp đầu những năm 80 thế kỷ trước cũng được đón nhận nhiệt tình; nhiều người cắt từng bài báo ra lưu giữ, truyền tay nhau đọc...

Đó đều là những vấn đề chính trị lớn, hấp dẫn đông đảo nhân dân, vì động chạm tới sinh mệnh của dân tộc, đời sống của đông đảo đồng bào.

Tất nhiên, chính trị có vấn đề nội dung, nhưng lại có vấn đề hình thức để chuyển tải nội dung đó.

Bác Hồ vốn là nhà báo, Người rất quan tâm tới vấn đề nội dung, nhưng Người luôn luôn dặn dò phải cải tiến cách viết cho hấp dẫn dân chúng. Nhân dân luôn luôn muốn biết sự thật. Trước hết tờ báo phải tôn trọng sự thật vì có nói sự thật thì việc tuyên truyền của mình mới có nhiều người nghe, tờ báo mới được nhân dân tin cậy. Người còn nói, các bài báo "phải thấy hay, thấy lạ, thấy văn chương thì người ta mới thích đọc"⁴. Người còn dặn: "Một tờ báo không được đại đa số dân chúng ham chuộng thì không xứng đáng là một tờ báo"⁵. Đồng thời Người nhắc "chớ nói như giảng sách", không rập khuôn vì "rập khuôn thì báo nào cũng thành khô khan, làm cho người ta dễ chán".

Đọc lại những dòng này, chúng tôi hiểu: chính trị là vấn đề rất hấp dẫn vì nó tỏ rõ "tư tưởng và lòng ước ao của quần chúng", nhưng phải nói cho "chân thật, sinh động và hùng hồn" như Bác Hồ đã dạy thì mới hấp dẫn người đọc; có hấp dẫn thì người đọc mới có thể tiếp thu các vấn đề chính trị sâu sắc, do đó tờ báo mới có hiệu quả xã hội cao.

Do đó báo chí rất coi trọng định hướng, nội dung; nhưng không bao giờ được coi nhẹ việc cải tiến hình thức truyền đạt. *Đúng* và *hay* luôn luôn là một thể thống nhất theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

3. Làm ra tờ báo là những người làm báo, như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: "Nói đến báo chí trước hết phải nói đến những người làm báo chí"⁶.

Người luôn luôn quan tâm hướng dẫn, rèn luyện những người viết báo. Tuy là người viết báo lâu năm, là người thầy lớn của báo chí, nhưng lúc nào Người cũng khiêm tốn, nói chuyện với các nhà báo như người bạn đồng nghiệp lớn tuổi, hoạt động lâu năm.

(Xem tiếp trang 19)

yêu nước đang kêu gọi họ có những đóng góp thiết thực cho sự phồn vinh của Tổ quốc và danh dự của dân tộc Việt Nam. Họ rất đáng được sự quan tâm và trọng đãi của toàn thể nhân dân trong nước. Chính sách đúng đắn của Đảng và Nhà nước, công tác của Mặt trận Tổ quốc đang là những điều kiện cần thiết để ngày một củng cố thêm sự gắn bó của họ với non sông đất nước.

Trong thành phần dân tộc đang nổi lên những nhà kinh doanh có trí tuệ và tài năng, có tài quản lý. Họ đang có khả năng đóng góp phần quan trọng trong sự nghiệp chấn hưng của Tổ quốc. Đảng cần có chính sách phát huy hết tiềm năng của họ vì sự nghiệp *dân giàu, nước mạnh*.

Trí thức và doanh nhân đang trở thành những người đồng minh thân thiết của công nông. Công nông tin cậy ở sự đóng góp của họ đối với đất nước, ngược lại trí thức và doanh nhân chỉ có thể phát triển và thành công trên cơ sở gắn bó với công nông và toàn thể xã hội. Trong hoàn cảnh Việt Nam ngày nay, sự đoàn kết giữa *công nhân, nông dân, trí thức và doanh nhân* phải trở thành một khối liên minh mới. Đối với mọi thành phần nói trên, nếu như gắn mình trong khối cộng đồng liên minh đó thì họ nhất định sẽ thành công. Ngược lại, nếu tách mình ra khỏi khối cộng đồng, tách lợi ích của bản thân ra khỏi lợi ích chung của đất nước, rồi tiến hành bóc lột và đối xử quá đáng với công nhân thì họ sẽ *không thể không bị xã hội lên án*.

Ngày nay, dưới ánh sáng tư tưởng Hồ Chí Minh, *xây dựng nền văn hoá mới và con người mới* phải quán triệt được tính hoàn chỉnh của những nhân tố cơ bản nói trên của văn hoá Việt Nam và con người Việt Nam. Câu nói của Nguyễn Trãi trước đây: "Có nhân, có trí, có anh hùng" chính là những phẩm chất toàn vẹn của văn hoá và con người Việt Nam thể hiện truyền thống của dân tộc được bổ sung bằng nội dung hiện đại của ngày hôm nay.

MẤY ĐIỀU THU HOẠCH...

(Tiếp theo trang 4)

Tại Đại hội lần thứ II Hội nhà báo Việt Nam, Người tâm sự về nghề báo của mình: "Bác viết chỉ có một "đề tài" là: chống thực dân, đế quốc, chống phong kiến địa chủ, tuyên truyền độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội. Duyên nợ của Bác đối với báo chí là như vậy đó!"⁷.

Bác dặn những người làm báo phải đi vào thực tiễn, gắn bó với cơ sở, để hiểu thực tiễn, hiểu nhân dân mà viết báo, "...cứ ngồi trong bàn giấy mà viết thì không viết thiết thực"⁸.

Bác giao nhiệm vụ rất vẻ vang cho các nhà báo: "Ngòi bút của các bạn cũng là những vũ khí sắc bén trong sự nghiệp phò chính trừ tà"⁹. Nhiệm vụ rất lớn, trách nhiệm rất nặng nề. Theo lời dạy của Bác Hồ, báo chí nước ta làm được không ít việc nhưng thiếu sót cũng không nhỏ. Năm 1962, trong Đại hội Hội nhà báo Việt Nam lần thứ III, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khiêm tốn nói: "... lấy tư cách một đồng chí có ít nhiều kinh nghiệm về báo chí", "xung phong phê bình các báo": "Thường nói một chiều và đôi khi thổi phồng các thành tích, mà ít hoặc không nói đúng mức đến khó khăn và khuyết điểm của ta", rồi "đưa tin hấp tấp, nhiều khi thiếu thận trọng"¹⁰...

Những khuyết điểm mà từ 43 năm trước Bác Hồ đã phê bình, xem ra đến nay chúng ta chưa sửa chữa được bao nhiêu...

Viết lại những dòng này, cũng là để tự răn mình trong nghề nghiệp làm báo theo tư tưởng Hồ Chí Minh.

1. Hồ Chí Minh vi độc lập tự do, vi chủ nghĩa xã hội, ST, H, 1970, tr.329

2. Hồ Chủ tịch bàn về giáo dục, NXB Giáo dục, H, 1962, tr. 173-175

3, 4, 6, 7. Hồ Chí Minh Toàn tập, CTQG, H, 2000, T. 9, tr. 414, 418, 412, 419

2, 5, 8, 9. Sđd, T. 5. tr. 625, 625, 626, 131

3, 10. Sđd, T. 10, tr. 613, 614.